

leeftijd 56

opleiding **aso Latijn-wetenschappen (vwo)**

carrière **zelfstandig landbouwer-bedrijfsleider 1989, bestuurder diverse**

organisaties (o.a. DGZ 2003-2012), voorzitter ABS vanaf 2009

‘Sector moet assertiever communiceren’

De veehouderij doet al veel inspanningen naar duurzaamheid, maar moet deze meer uitdragen. Dat meent ABS-voorzitter Hendrik Vandamme bij het einde van zijn derde ambtstermijn. Daarbij stelt hij dat Europa dan wel meer duurzaamheid wil nastreven, maar vergeet dat koken geld kost.

TEKST WIM VEULEMANS

Hendrik Vandamme uit Oostende voleindigt zijn twaalfde jaar als voorzitter van de Vlaamse landbouworganisatie Algemeen Boerensyndicaat (ABS). Dit jaar loopt zijn derde termijn af, een vierde en laatste mandaat zit eraan te komen. Vandamme geeft aan zich opnieuw te willen engageren als voorzitter. De statutaire bestuursverkiezingen gaan normaal gezien door in de eerste helft van het jaar, waarbij de leden, zijn collega-land- en tuinbouwers, de voorzitter kiezen. Vandamme is ook akkerbouwer en teelt op 65 hectare onder meer wintertarwe, suikerbieten, vlas en mais. Hij heeft als polderboer ook een areaal beschermd historisch permanent grasland in stand te houden. ‘Tot 2011 hebben we ook koeien gemolken, maar het ontbreken van een opvolger, de zonevreemde ligging van het bedrijf en een overvolle agenda deden ons gezin beslissen om te stoppen met melken.’

‘In 2009 begon ik aan het voorzitterschap’, opent hij het gesprek. ‘En een van de eerste taken was een interview met jullie vakblad. Ik weet nog exact wat destijds het thema van het verhaal was: productiebeheersing in de zuivelsector.’

Voor Vandamme is dat thema nog steeds een belangrijk issue voor veehouders. ‘Ik heb er altijd voor gewaarschuwd dat de melkveehouderij bij een bovengemiddelde groei te sterk afhankelijk zou worden van externe factoren, waaronder de afzet en verwaarding van je product, die moeten meegroeiën.’ De ABS-voorzitter verwijst ook naar de stijgende productiekosten door nieuwe eisen op gebied van milieu of omgeving. ‘Als veehouder ben je simpelweg afhankelijk van de afnemer

van je product, vlees of melk, en dus ook van de grillen van de markt.’ Hij verwijst zo naar de problemen waar melkerijen tegenaanlopen. Ook zij kunnen enkel meer melk verwerken voor een aanvaardbare prijs als ze zelf groeien in hun afzet.

Eerlijke producten gewaardeerd

‘Het probleem in de landbouwsector is dat de productiekost vaak niet is vastgeklikt aan de afzetprijs. Melkerij Inex heeft bijvoorbeeld een deal gesloten met afnemer Colruyt, waardoor zij een deel van de melkprijs wel kan vastklikken aan de productiekost van de melk, de rest volgt dan wel de marktprijs.’ Voor Vandamme kan dit een klein deel van de prijszorgen wegnemen. Maar evenzeer zal in de moeilijke marktomstandigheden het vastklikken van verkoopprijzen aan productiekosten voor een relatief laag percentage (18%) van de melkplasprijs niet volstaan om marge te creëren op boerderijniveau. ‘Er zou echt structureel meer rekening moeten gehouden worden met de reële productiekosten, in alle primaire sectoren. In andere (maak)industrieën is het de logica zelve dat de productiekost de basis is van de prijsvorming richting afnemer. We hebben nog een lange weg te gaan in de primaire sector en in de bijsturing van de contractuele relaties met de andere schakels in de agrovoedings- en waardeketen.’

Inspelen op de markt is volgens de akkerbouwer geen eenvoudig gegeven voor de land- en tuinbouwsector. En al zeker niet voor de individuele veehouders. ‘Hoe korter de cyclus is in je productieproces, hoe makkelijker het is’, verduidelijkt Van-

‘Als veehouder ben je afhankelijk van de afnemer van je product’

damme. ‘Een pluimveehouder kan zo sneller inspelen op ontwikkelingen in de markt dan een melk- of vleesveehouder. Je kan niet plots stoppen met melken of afmesten.’

De Europese markt biedt voor veehouders zeker kansen, het Europa met 27 lidstaten telt net minder dan een half miljard potentiële consumenten. Maar volgens de belangenbehartiger is de markt voor vaak duurere nicheproducten veel kleiner. ‘En dat is belangrijk om te beseffen. Niet alle EU-consumenten zullen in staat zijn om bijvoorbeeld yoghurt of rundvlees, die zijn geproduceerd met de hoogste standaard, en dus duurder zijn, te kopen. Goedkopere producten van buiten Europa zullen altijd een concurrent zijn.’

Al voor de coronacrisis was er meer druk op de markt, de consument gaat steeds meer op zoek naar een goed, eerlijk en lokaal product. ‘Vlees en melk kunnen hierop meeliften’, meent Vandamme. ‘Corona heeft dat nog vergroot, ik hoop dat deze trend aanhoudt en zelfs versterkt. In tijden van crisis gaan mensen de landbouwsector meer waarderen, dat was nu ook het geval.’ Volgens Vandamme is voedsel de verbinding tussen landbouw

en burger. De sector moet daarom zijn producten zo goed mogelijk aan de man brengen. ‘En de consument moet steeds denken in termen van “ook dit is Belgisch, dus het is lekker, gezond, veilig en met respect voor dier en land”.’ Maar ook horeca en warenhuizen moeten dit volgens Vandamme veel meer gaan uitstralen. ‘Winkels moeten trots tonen dat ze lokale producten in de schappen hebben en dat deze het beste van het beste zijn.’

Koeien hebben hun rol op het platteland

De voorbije jaren werd rundvee steeds vaker als de boosdoener benoemd in veel debatten over milieu of klimaat. ‘We hebben met de rundveehouderij inderdaad de perceptie tegen’, aldus Vandamme. ‘Maar evenzeer wordt het belang van de sector enorm onderschat. Denk maar aan het valoriseren van de permanente graslanden. Het stoort me enorm dat de sector steeds in de hoek wordt geduwd, ook in het politieke debat.’ Volgens hem is bij de beslissing over de geleidelijke ontkoppeling van de zoogkoeienpremie in Vlaanderen geen enkele simulatie gemaakt van het effect op de bedrijfsvoering van een vleesveebedrijf en de invloed op het graslandbeheer.

‘Rundvee is gewoon belangrijk voor onze samenleving’, is Vandamme stellig. ‘De koeien zetten voor ons laagwaardig grasland om in eiwitten die we wel kunnen gebruiken, stalmest is een goed en nuttig product, de graslanden vangen koolstof op en het geheel zorgt voor een mooi landschap waar menig burger graag van geniet.’

Ook in het klimaatdebat wordt vaak verwezen naar de rund-

‘Boer is belangrijke speler op én voor het platteland’

veehouderij. Daarbij worden vaak vergelijkingen gemaakt die volgens de ABS-voorzitter totaal niet correct zijn. ‘Er wordt steeds maar naar de uitstoot verwezen, waarbij men buitenlandse productiesystemen en vleesrassen op een hoop gooit met de vleesproductie hier. En dat klopt totaal niet. Bovenal is het niet alleen uitstoot, rundvee maakt het ook mogelijk dat er opslag is van koolstof via grasland. Dat laatste geraakt altijd ondergesneeuwd in elk mogelijk klimaatdebat. We moeten als sector dringend een pak assertiever worden in onze communicatie hierover.’

Economie en duurzaamheid

Hij verwijst ook naar de initiatieven die de sector al neemt in de reductie van de uitstoot, vooral die van methaan. ‘De sector is daar al langer mee bezig, via onderzoek, maar ook met concrete acties. Er is onderzoek naar de samenstelling van krachtvoer, de rol van zeewier in het rantsoen wordt onderzocht, maar ook eenvoudige aanpassingen aan rantsoenen brengen mogelijk verbeteringen.’ Al die initiatieven moeten we als sector ook veel meer gaan uitdragen, meent de ABS-voorzitter. Maar vooral moet het voor de boer interessant blijven om dit te doen. ‘Graslanden behouden in de bedrijfsvoering moet ook gewoon interessant blijven voor de veehouder. Europa heeft in haar beleid de mond vol van duurzaamheid, maar de economische pijler hierin hoor ik nooit of toch te weinig benoemen. De boer is een belangrijke speler op én voor het platteland. Maar voor wat, hoort wat. Anders is het niet werkbaar.’ Volgens Vandamme kennen veel opinie- en beleidsmakers de sector veel te weinig. En al helemaal kennen ze de historie van de landbouw- en tuinbouwsector niet en vooral niet van hun eigen besluiten. ‘Jaren terug is er in veel regio’s door de overheid zwaar ingezet op ruilverkavelingen, akkers werden groter, sloten rechtgetrokken of gedempt, nieuwe landbouwwegen aangelegd. En nu, zo veel jaar later, neemt men ons kwalijk dat er grote percelen zijn zonder veel kleine land-schapselementen en wil men daar het weer allemaal anders

gaan doen. De politiek kent zijn eigen geschiedenis niet.’ Europa wil nieuwe doelstellingen aan de landbouw en de productie van voedsel opleggen: minder antibiotica, minder meststoffen, minder phytoproducten en meer bio zijn daarbij grote uitdagingen voor de sector. ‘We zullen verstandig moeten omgaan met die middelen, maar de sector doet dat al veel langer’, vertelt Vandamme. ‘In bemesting passen we de vier j’s al toe (juiste mestsoort, juiste dosis, op het juiste tijdstip, met de juiste bemestingstechniek, red.), bij gewasbescherming is het vooral belangrijk dat de beslissingen science-based zijn en niet op basis van lobby, bangmakerij of publieke opinie.’ Over de ambitie van Europa om op Europees niveau naar 25 procent biolandbouw te streven is Vandamme sceptischer. Volgens hem zal het een hele uitdaging zijn om in België de productie in tien jaar tijd te verdubbelen. De biologische landbouw is nu goed voor 6,9 procent van de gebruikte landbouwoppervlakte in België met het zwaartepunt vooral in Wallonië. ‘De afzet in bio is een precair evenwicht van vraag en aanbod, waarbij ook deze sector op zoek moet naar een uniek en vooral zeker afzetkanaal, anders komt ook die in de problemen.’

Koken kost geld

Volgens de belangenbehartiger is het zo dat de gangbare en de biolandbouw steeds dichterbij elkaar komen te liggen. ‘De gangbare landbouw wordt duurzamer en krijgt ook voorwaarden opgelegd die neigen naar bio. Dat is voor de sector evenzeer een uitdaging.’ De ambities in Europa zijn groot, maar koken kost geld. En het meerjarig financieel kader (MFK) van Europa voorziet een krimp in het landbouwbudget. ‘De uitdaging voor de sector zal alleen maar groter zijn, maar de economische duurzaamheid ontbreekt wel in de ambitie. Als Europa wil dat boeren meegaan in hun ambitie, dan moet er ook rendement zijn voor boer en bedrijf. En dat niet met kortetermijnmaatregelen, maar op langere termijn’, besluit Hendrik Vandamme stellig het gesprek. |